

Vereniging voor Zoogdierkunde
en Zoogdierbescherming

Handleiding hazen- en konijntellingen

Van haas en konijn weten we vooral dat ze algemeen zijn. Dus dat ze in (vrijwel) het gehele land voorkomen. Dankzij zoogdiermonitoring hebben we inmiddels een heel aardig beeld van de trends in de populatiegrootte van deze soorten en weten we dat ze in op landelijk niveau sterk achteruitgaan.

Momenteel blijft een belangrijke vraag onbeantwoord: verschilt de dichtheid van deze soorten in de verschillende delen van het land en biotooptypen? Voor algemene soorten, waarvan de verspreiding dus weinig onderscheidend is (vrijwel gehele kaart gevuld met stippen), is dit relevante informatie. Want algemeen voorkomen wil niet altijd zeggen dat het een soort per definitie goed gaat.

Wat doen we met de resultaten?

Hopelijk is er zoveel animo voor het tellen dat er verspreid over het land en van verschillende terreintypen voldoende telresultaten beschikbaar komen. De telgegevens zullen bij elkaar worden gezet en geanalyseerd, waarbij de verschillende biotooptypen een belangrijke rol spelen in de analyse. De resultaten zullen worden beschreven in het tijdschrift Zoogdier of Lutra, een samenvatting wordt gepubliceerd op de VZZ-website en tevens kenbaar gemaakt aan het Ministerie van LNV. Bovendien worden alle verspreidingsgegevens opgenomen in de landelijke zoogdierdatabank van de VZZ.

De hier toegepaste telmethode is gebaseerd op de telmethode die door Jan Buys is ontwikkeld voor tellingen van dagactieve zoogdieren (Monitoring DAZ) tijdens vogeltellingen. De onderstaande methode is echter gericht op het uitsluitend tellen van zoogdieren.

Voorwerk

1. Adopteer een kilometerhok (gebruik een topografische kaart) bij jou in de buurt en ga na welke biotopen er in het hok aanwezig zijn en wat grofweg hun aandeel is. Noem daarbij alleen biotopen die minimaal 10% van het km-hok omvatten. Gebruik de biotoopindeling op het waarnemingsformulier en vul dit in (één keer per km-hok is voldoende) (zie verder punt 6). Het heeft de voorkeur om twee km-hokken te inventariseren, bij voorkeur verdeeld over twee atlasblokken en niet aangrenzend aan elkaar. Is dat te veel, dan is één hok ook prima.

2. Plan een wandelroute binnen het km-hok die evenredig is verdeeld over de voorkomende biotopen en die je in 1 uur kan afleggen. Lopend zal de lengte ca 3-4 km bedragen (je hebt ook tijd nodig voor noteren van je gegevens). Voorbeeld: indien je gaat lopen en 25% van het km-hok bestaat uit bos, 25% uit stedelijk gebied en 50% uit weide plan dan ca. 1 km in het bos, 1 km langs de sportvelden en moestuinen en 2 km langs de weiden.

3. Meld bij de VZZ (waarneming@vzz.nl) dat je van plan bent te gaan tellen en welke km-hok je gaat onderzoeken. Daarmee verplicht je je natuurlijk niet, het blijft vrijwilligerswerk. Het geeft ons wel een overzicht van wie waar actief is. Neem ook contact op wanneer er iets onduidelijk is. Communicatie per e-mail heeft onze voorkeur, maar bellen is natuurlijk ook mogelijk.

Veldwerk

4. Frequentie: Bezoek in de maanden april, juni en augustus ieder km-hok twee maal per maand (dus zes keer in het totaal).

5. Moment van bezoeken: per maand één keer rond zonsopkomst en één keer rond zonsondergang. Indien je niet vroeg wilt of kan opstaan mag je ook volstaan met twee keer rond zonsondergang tellen maar geef dit goed aan op het telformulier.

Je kan in één ochtend twee km-hokken inventariseren door van een half uur voor zonsopkomst tot 2 uur na zonsopkomst te tellen. 's Avonds kan je ook twee km-hokken inventariseren indien je 2 uur voor zonsondergang begint. Begin de eerste telmaand (april) zowel de ochtend- als de avondtelling met km-hok 1 en begin vervolgens in de tweede telmaand (juni) bij km-hok 2. Op deze manier tel je in elke telmaand een betreffend km-hok in ieder geval één keer tijdens een schemerperiode en wordt ieder km-hok minimaal één keer tijdens de ochtendschemering en één keer tijdens de avondschemering geteld. Zie onderstaand voorbeeld schema:

Voorbeeldschema. Voorbeeld verdeling tijdstippen telronden over twee km-hokken. Tussen tellingen van beide km-hokken zit een half uur om van km-hok 1 te verplaatsen naar km-hok. Onderstreept zijn de tellingen in het uur rond zonsopkomst/ondergang, indien je slechts 1 km-hok telt gelden alleen deze tijden.

	2 april ochtend	3 april avond	11 juni ochtend	12 juni avond	20 aug ochtend	21 aug avond
Zon op / onder	7.06	20.45	5.23	22.03	6.08	20.58
Km-hok 1	start <u>6.30 -</u> <u>7.30</u>	start 18.45- 19.45	6.30 - 7.30	<u>21.30 -</u> <u>22.30</u>	start <u>5.30 -</u> <u>6.30</u>	start 19.00 - 20.00
Km-hok 2	8.00 - 9.00	<u>20.15-</u> <u>21.15</u>	start <u>5.00 -</u> <u>6.00</u>	start 20.00 - 21.00	7.00 - 7.30	<u>20.30 -</u> <u>21.30</u>

6. Doorkruis het km-hok gedurende 60 minuten (reistijden van en naar het km-hok daarbij niet meetellen) en liefst zoveel mogelijk via bestaande paden. De voorkeur gaat uit naar tellen doormiddel van een wandeling. Indien je buiten de paden komt zorg dan dat je toestemming hebt van de terreineigenaar. Leg gedurende de zes verschillende bezoeken zoveel mogelijk dezelfde route af maar zorg vooral dat de zoektijd per biotoop gelijk blijft.

7. Turf per biotoop alle konijnen en hazen die je ziet en noteer ook alle aanwezige zoogdiersporen. Bijvoorbeeld, tel elk konijnenhol, latrine (plek met keutels) en hazenleger die je tegen komt. Ook dode dieren (zelfs oude botrestanten) en plukken vacht wijzen op (voormalig) voorkomen en zijn nuttig om te noteren. Natuurlijk is het waardevol om ook de andere zoogdiersoorten die je ziet op te schrijven. Probeer per ronde zoveel mogelijk dubbeltellingen van aanwezige dieren te voorkomen door tijdens een zigzagwandeling niet te dicht langs een eerder getelde plek te lopen.

De ervaring leert dat je soms weinig dieren ziet in zo'n uur. De resultaten per telling kunnen nogal verschillen. Hoewel weinig tot geen waarnemingen zeer frustrerend zijn voor jou als teller (geniet dan maar van het buiten zijn), voor het onderzoek is het zeer belangrijk dat

toch het volle tijdsbestek gezocht wordt en de tijd evenredig wordt verdeeld over de biotopen gedurende alle telronden. Het is b.v. niet de bedoeling dat je in augustus het gehele uur doorbrengt in dat biotooptype waar je tijdens de vorige twee tellingen konijnen hebt gezien en dat je de andere biotopen maar "overslaat". Nulwaarnemingen, ofwel de zekerheid omtrent het niet aanwezig zijn van een soort is zeer waardevol voor dit onderzoek.

Nawerk

8. Noteer de waarnemingen op het formulier en Stuur de telformulieren per post. Voeg bij de telformulieren een kopie van de topografische kaart met daarop aangegeven de afgelegde route binnen het km-hok. De losse waarnemingen mag je ook per post versturen maar bij voorkeur ontvangen we deze per e-mail (zie hiertoe het Excel bestand).

9. Noteer na iedere ronde je ideeën, bevindingen etc. en maak op basis daarvan voor jezelf een (korte) evaluatie van deze telling. Stuur deze mee want dit is erg waardevol voor ons!

10. Stuur je gegevens naar **(De gegevens graag voor 1 oktober opsturen)**

Zoogdiervereniging VZZ

t.a.v. Richard Witte

Oude Kraan 8

6811 LJ Arnhem

tel 026 3705989/ 0617490522

e-mail waarneming@vzz.nl

Formulier voor hazen- en konijntellingen

Zoogdiervereniging VZZ

Jaar **2005**

Naam km-hok Coördinaten X Y

Vervoer: fiets / lopend / paard /

Waarnemer: Waarnemersnr:

Naam

Adres

Tel.

E-mail

Beschrijving km-hok	% van km-hok (10 ha = 10%)	Biotoop	% van km-hok (10 ha = 10%)
10 stuifzand, open zand		50 struik/bomen onbepaald.	
20 grasland onbepaald.		51 struweel	
21 heischraal grasland		52 griend en hakhout	
22 nat schraal grasland		53 nat broekbos	
23 droog agrarisch (zandgrond)		55 kruidenrijk loofbos	
24 nat agrarisch (kleigrond)		56 voedselarm droog loofbos	
25 kalkgrasland		57 naaldbosakker	
31 droge heide		58 naaldbos met ondergroei	
33 natte heide		59 gemengd bos	
34 hoogveen		60 akkers	
35 natte duinvallei, groen strand		70 ruderaal terrein / ruigte	
36 kwelder		80 stadspark, tuin, kerkhof	
40 kruidenvegetaties onbepaald		90 recreatiegebied, voetbalveld	
41 bermen			
42 waterkanten			

Datum ronde 1A:april 2005 Begintijd Eindtijd

Datum ronde 1B:april 2005 Begintijd Eindtijd

Datum ronde 2 A:juni 2005 Begintijd Eindtijd

Datum ronde 2 B:juni 2005 Begintijd Eindtijd

Datum ronde 3 A:aug 2005 Begintijd Eindtijd

Datum ronde 3 B:aug 2005 Begintijd Eindtijd

**GEEF OOK AAN INDIEN JE TIJDENS EEN UITGEBREID BEZOEK GEEN KONIJNEN
EN/OF HAZEN HEBT AANGETROFFEN IN EEN BEPAALD KM-HOK
(DE ZOGENAAMDE NUL-WAARNEMINGEN)**

